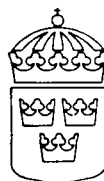


Utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU9

Nya Kaledonien



1988/89
UU9

Motionen

1987/88:U520 av Ingela Mårtensson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en avkolonisering i Stilla havet.

Bakgrund

Nya Kaledonien, som består av en större ö (la Grande terre) och ett antal mindre öar, ligger i sydvästra Stilla havet. Territoriet annekterades av Frankrike år 1853. Sedan 1948 betraktas området av Frankrike som en integrerad del av landet. Av Nya Kaledoniens ca 150 000 invånare utgörs ca 43% av urbefolkningen, kanakerna.

Övrig befolkning utgörs till övervägande del av utflyttade européer. Motsättningar mellan de inflyttade och urbefolkningen har funnits länge och har till stor del sitt ursprung i socio-ekonomiska skillnader. Urbefolkningen tillhör de lägst utbildade och låginkomsttagarna på ögruppen. En stark självständighetsrörelse finns bland kanakerna. Dessa har upprepade gånger begärt olika former av självstyre eller oberoende från Frankrike. Oroligheter har utbrutit vid flera tillfällen, bl.a. 1984–1985 då ett trettioital personer dödades. Under våren 1988 utbröt nya oroligheter som krävde drygt tjugo dödsoffer såväl bland kanakerna som bland fransk militär.

Den kanakiska självständighetsrörelsen FLNKS bildades år 1984. Efter oroligheterna åren 1984–1985 utarbetade den dåvarande franska regeringen en freds- och självständighetsplan som tog viss hänsyn till kanakernas krav. Kanakerna tillerkändes i denna plan ökat lokalt inflytande och fick ekonomiskt stöd för bl.a. jordbruksutveckling. Vid regeringsskiftet 1986 inskränktes återigen det kanakiska inflytandet, och den ekonomiska hjälp som utlovats har inte i utlovad grad bidragit till att förbättra kanakernas situation.

Den 13 september 1987 anordnades en folkomröstning där befolkningen på Nya Kaledonien fick välja mellan självständighet eller en fortsatt integration med Frankrike. Folkomröstningen bojkottades till 80% av kanakerna. 60% av de röstberättigade (de som bott i territoriet mer än tre år) röstade för fortsatt tillhörighet med Frankrike. Folkomröstningen ägde rum under formellt förhållandevis oantastliga former.

Den nya franska regeringen, under ledning av president Mitterand och premiärminister Rocard som tillträdde under våren 1988, tog som en av sina

första uppgifter upp frågan om Nya Kaledoniens framtid. Förhandlingar mellan parterna – den inflyttade befolkningen till ögruppen representerad genom det konservativa partiet på Nya Kaledonien RPCR, självständighetspartiet FLNKS samt den franska regeringen – kröntes med framgång i juni genom den s.k. Matignon-överenskommelsen. Enligt denna överenskommelse skall Nya Kaledonien i ordnade former utvecklas mot självständighet år 1998.

Nya Kaledonien skall enligt överenskommelsen som ett första steg återinföras under direkt franskt styre fram till juli 1989. Därefter skall ögruppen under en 9 år lång övergångsperiod tillåtas självstyre i vissa frågor, t.ex. transport, grundutbildning, sjukvård samt budgeten. Övriga frågor kommer liksom nu är fallet att skötas från Paris.

Ögruppen skall delas upp i tre federala områden som vart och ett skall administreras självständigt av ett råd. Dessa råd skall sköta sin egen budget, främja ekonomisk och kulturell utveckling, landreform, lokala språk m.m. Medlemmar av de tre federala råden skall ingå i en s.k. territoriell kongress som skall sköta ögruppens gemensamma frågor.

Den franska regeringen har i 1989 års budget reserverat 300 miljoner francs till förmån för ögruppens utveckling. Enligt Matignon-överenskommelsen skall ekonomiskt bistånd gå till de hittills eftersatta områdena vilka är de som bebos av kanakerna.

År 1998 skall en omröstning hållas i Nya Kaledonien då frågan om självständighet skall avgöras.

Matignon-överenskommelsen stadfästes genom en folkomröstning den 6 november. Trots lågt valdeltagande (37%) antogs överenskommelsen med stor majoritet.

Svenska ställningstaganden

Enligt svensk uppfattning är Nya Kaledonien ett kolonialt område. Denna uppfattning grundas på de principer, bl.a. avseende geografisk avskildhet, etniska och/eller kulturella skillnader i förhållande till den administrerande makten, som enligt generalförsamlingens resolution 1541(XV) av år 1970 bör ligga till grund för fastställande av informationsplikt om koloniala områden enligt FN-stadgans art 73(e).

Principerna för avkolonisering finns fastlagda i FN-stadgan. Sverige stöder den s.k. kolonialdeklarationen som antogs av FN:s generalförsamling år 1960. I denna förklaras bl.a. att befolkningen i alla icke-självstyrande områden snarast skall ges möjlighet att utöva sin rätt till självbestämmande beträffande områdets framtida status. FN har enligt svensk uppfattning ett särskilt ansvar för kolonialdeklarationens genomförande.

Hösten 1986 antog FN:s generalförsamling en resolution i vilken bl.a. konstaterades att Nya Kaledonien är ett icke självstyrande område i FN-stadgans mening. Generalförsamlingen förklarade vidare att Frankrikes regering enligt FN-stadgans kapitel XI är förpliktad att regelbundet lämna information om Nya Kaledonien till FN:s generalsekreterare. I resolutionen fastslogs Nya Kaledoniens befolknings oförtytterliga rätt till självbestämmande och självständighet i enlighet med kolonialdeklarationen. Sverige röstade för denna resolution.

Hösten 1987 antog generalförsamlingen ytterligare en resolution om Nya Kaledonien. Ånys fastslogs Nya Kaledoniens befolknings rätt till självbestämmande och oberoende i enlighet med kolonialdeklarationen samt Frankrikes förpliktelse att överlämna information om Nya Kaledonien till generalsekreteraren. Församlingen förklarade att framsteg mot en politisk lösning i Nya Kaledonien kräver en fri och genuin självbestämmandeprocess i enlighet med FN:s principer och praxis. I resolutionen underströks att en sådan process, vilken bör innefatta alla olika alternativ, måste föregås av ett brett politiskt utbildningsprogram där alla olika alternativ objektivt presenteras. Frankrikes regering uppmanades vidare i resolutionen att återuppta dialogen med alla delar av befolkningen i Nya Kaledonien för att underlätta snabba framsteg mot en sådan självbestämmandeprocess.

Under höstens generalförsamling kunde fjärde utskottet utan omröstning anta en resolution som uppmanar alla parter att fortsätta dialogen och skapa förutsättningar för fredlig övergång till självstyre.

Utskottet

Utskottet välkomnar överenskommelsen mellan den franska regeringen, urbefolkningen (kanakerna) och de huvudsakligen europeiska invandrarna. Enligt överenskommelsen skall befolkningen på Nya Kaledonien år 1998 själva få bestämma över sin framtid genom en folkomröstning. Röstlängden över dem som får delta i omröstningen 1998 fastställs redan i år. Det innebär att endast de som registrerar sig i år och deras barn kan få rösta. Utskottet har erfarit att bland de åtgärder som genast kommer att vidtas på ögruppen är en folkräkning samt insatser för att förmå unga människor att röstregistrera sig.

Utskottet välkomnar även den franska regeringens beslut om ekonomiskt stöd till de underutvecklade delarna av Nya Kaledonien.

I motion U520 tas även upp det angelägna i att Sverige verkar för en avkolonisering i Stilla havet, inte minst med tanke på de kärnvapenprov som där utförs. Utskottet får med anledning härav konstatera att regeringen kräver att samtliga kärnvapenstater skall avbryta sin provverksamhet varhelst denna äger rum. Sedan 1960-talet har Sverige i FN, vid nedrustningskonferensen i Genève och senare också inom ramen för sexnationsinitiativet sökt arbeta för ett fullständigt förbud mot alla kärnvapenprov. Sverige söker medverka till att utveckla metoder för att kontrollera efterlevnaden av ett fullständigt provstoppsavtal eller – i avvaktan på att ett sådant framförhandlas – ett ömsesidigt moratorium för kärnsprängningar. FN:s generalförsamling har med stora majoriteter under en följd av år krävt ett fullständigt förbud mot kärnvapen.

Utskottet får vidare konstatera att regeringen i bilaterala kontakter med Frankrike understrukit den vikt vi från svensk sida fäster vid ett fullständigt kärnvapenprovstopp och vid att alla prov – inklusive de franska – upphör.

Utskottet utgår från att regeringen kommer att fortsätta att aktivt arbeta för ett fullständigt förbud mot alla kärnvapenprov och mot kärnvapen (jfr. utskottets betänkande 1988/89:UU4 om nedrustning).

Härmed avstyrks motion U520.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1987/88:U520.

Stockholm den 24 november 1988

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Evert Svensson (s), Maj Britt Theorin (s), Karl-Erik Svartberg (s), Axel Andersson (s), Inger Koch (m), Kristina Svensson (s), Anneli Hulthén (s), Eva Björne (m), Maria Leissner (fp), Bertil Persson (m), Håkan Holmberg (fp), Ingbritt Irhammar (c), Berith Eriksson (vpk), Lena Boström (s) och Marianne Samuelsson (mp).